

REBOLUSYONARYO A PAGIWARNAK TI UMILI ITI AMIANAN-LAUD A LUZON

DANGADANG

Abril 2021

Tawen 35 Bilang 3

P10.00

IPASA NO MABASA

Aerial photo ti project site

LABANAN TI PANNAKAITAKDER TI GENED DAM A MANGLAYUS ITI APAYAO KEN CAGAYAN

A pagtugaw ni Digong Duterte kas presidente ti reaksyunaryo a gubyerno ti Pilipinas, tinudo na nga imprastraktura ti maysa a tutok ti administrasyon na tapno maawis dagiti gangannaet nga agnegosyo iti Pilipinas, mapataud kano ti adu a panggedan dagiti umili ken mapadur-as kano ti ekonomya. Ngarud, nangbukel iti ambisyoso a programa iti imprastraktura nga inawagan na a 'Build, Build, Build'. Nakapauneg ditoy dagiti proyekto a kalsada, rangtay, airport, sanglidan, *skyway*, *expressway*, riles ti tren, dam para irigasyon ken *hydroelectric*, *geothermal* a planta, industriya ti telekomunikasyon ken dadduma pay. Maiyannurot daytoy iti galad ti rehimen a US-Duterte a natulnog a sumursurot iti diktat dagiti imperyalista nga amo na. Tapno mapondoan dagitoy, nakasanggir ti rehimen a

US-Duterte iti panagutang kadagiti imperyalista a pagilian, kasukat ti nadadagsen a kondisyon nga idiktat dagitoy. Gaputa awan ti bukod nga industriya ti Pilipinas ken atrasado ti agrikultura na daytoy, nailumlom daytoy iti utang kadagiti imperyalista a bangko. Iti panangkagat ni Duterte iti indiaya ti imperyalista a China a pautang a nangato a porsyento ti interes na ken nakaigalutan ti adu a kondisyon a pabor iti bukod nga interes ti China, insalda na ti patrimonya ti Pilipinas. Ti kalikagum ni Duterte a panagutang ket pumisok iti bukod met nga interes ti China. Kas maysa nga imperyalista a kairutan a kakumpitensya ti US, agresibo nga agbirbirok ti China iti pautangan na iti aglaplapanan a pondo na, paglakuan iti sobra-sobra a produkto ken pagalaan na iti naata a materyales kas wagas ti panangrisut na iti krisis

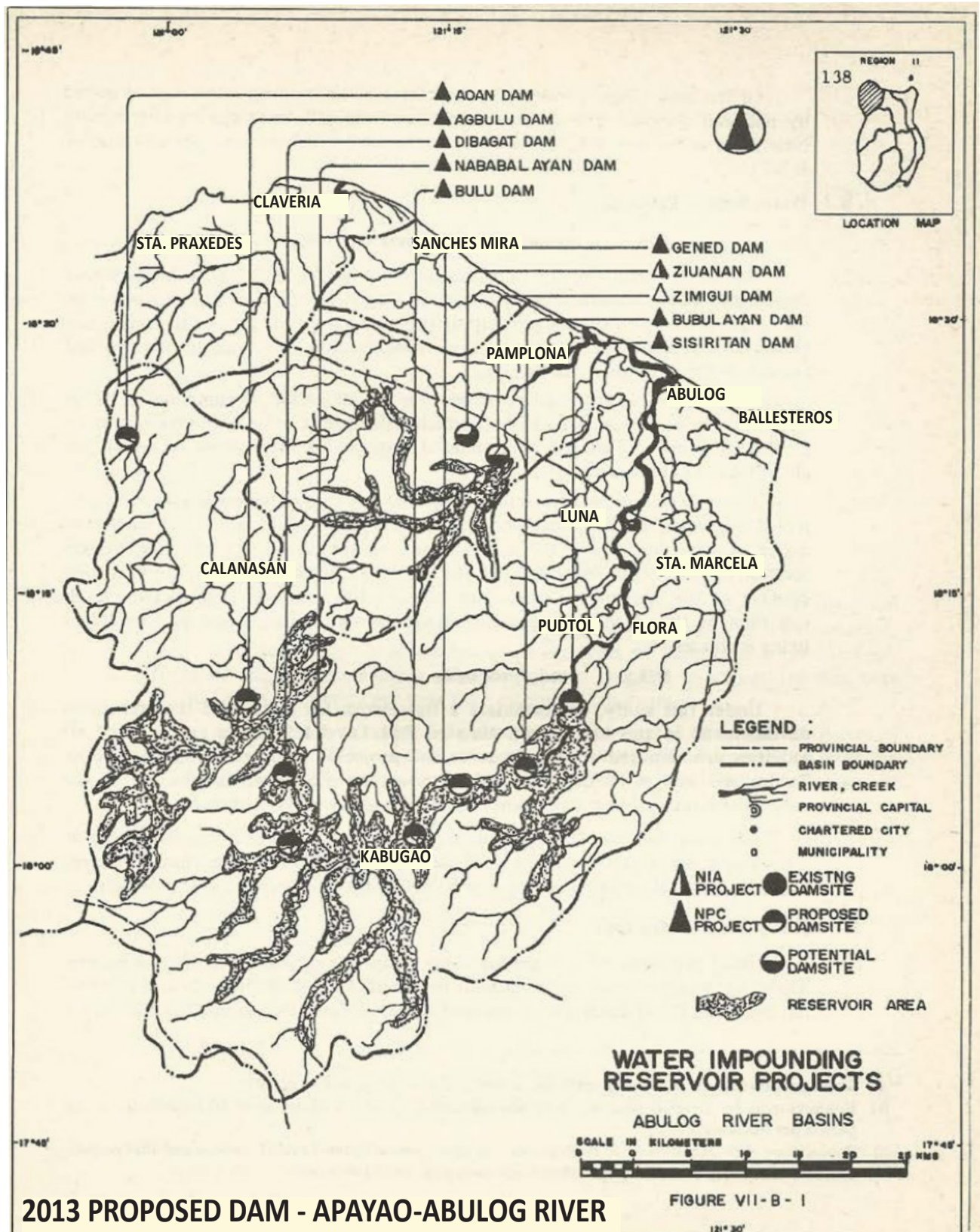
daytoy iti sobra a kapital ken produkto. Kagiddan na, dakkel met ti maal-ala ni Duterte a kikkak wenno pasuksok kadagiti mapondoan a proyekto.

Gaputa sigud nga intuding ti reaksyunaryo nga estado ti Cordillera kas pagtaudan ti natural a rekurso, maysa ti Cordillera a tinudo ti rehimen a US-Duterte a maikkan ti pondo manipud iti dakkel nga inutang na iti China. Mairaman ditoy ti Chico River Pump Irrigation Project iti Kalinga ken ti Gened Hydroelectric Power Plant (HEPP) iti Apayao.

Adu pay ti nakapila nga HEPP a maitakder kadagiti nadumaduma a karkarayan iti Cordillera. Iti Apayao, siyam ti nakapila a maitakder a dam a pakairamanan ti pito iti Apayao-Abulug River ken dua iti Nabuangan River.

Ti Apayao - Abulug River

Ti Apayao-Abulug River ket masarakan iti probinsya ti Apayao. Daytoy ti maika-siyam a kadakkelan a karayan iti intero a pagilian maipanggep iti kalawa ti watershed area ken

kaatiddog na. Addaan 3,372 ektarya a kalawa ti pagayusan ti danum na ken dumanon iti 175 kilometro ti kaatiddog na. Nasurok 90% ti pagayusan ti danum na ket iti Apayao sakbay a rumuar iti amianan a laud a Cagayan. Ti *headwater* wenko puon daytoy ket aggapu iti Calanasan ken Kabugao. Adu ti babassit a karayan a maitipon ditoy. Adu a komunidad ti matulongan na kas paggapuan ti irigasyon para iti taltalon, paglamesan ken linya ti transportasyon.

Ti Gened Hydro Electric Power Plant (HEPP)

Adda ti pito a dam a para iti elektrisidad a plano a maitakder iti Apayao-Abulog River. Ngem ti kangrunaan a maidurduron a maitakder iti agdama ket ti Gened 1 ken Gened 2. Ti Gened 1 ket masarakan iti baba ti Gened 2. Ti Gened dam ket addaan pondo a ₱33 bilyon bayat a ti Gened 2 met ket ₱51.2 bilyon isunga addaan dagup a ₱84.3 bilyon a pondo para iti dua a dam. Ti target a mapartuat ti Gened 1 a kuryente ket 155 megawatt (MW) bayat a ti Gened 2 ket 335 MW, isunga adda dagup a 490 MW.

Maikategorya ti Gened 1 ken Gened 2 a megadam wenko dadakkel a dam. Ti masaklaw ti *reservoir* (pagpondoan ti danum) dagitoy ket 2,883 ektarya ngem nalawlaw pay ti erya a gawaten ti danum no ngumato ti danum iti dam kadagiti panawen ti napigsa a bagyo wenko tuloytuloy a napigsa a panagtudo.

Ababa a pakasaritaan

Idi pay 1970, babaen iti panagsukisok nga insayangkat ti NAPOCOR, natakuatan a dakkel ti potensyal ti Apayao-Abulog River nga agpartuat iti kuryente (nasurok 1,000 megawatt). Idi 1981, nagpadisenyo ti NAPOCOR iti maysa a plano ti HEPP nga addaan 175 metro a katayag. Idi 1990, binaliwan na ti plano. Naipangato ti katayag ti dam iti 230 metro a mangpartuat iti 360 MW ken maipatakder daytoy iti munisipyo ti Flora. Inlukat ti rehimen nga US-Arroyo a mabalina sumrek dagiti pribado a kumpanya

Lugar ti HEPP Dam	Kalawa ti Reservoir	Kangato ti dam
Gened 1	887 ektarya	60 metro
Baet ti Bilag, Pudtol ken Waga, Kabugao		
Gened 2	1,978 ektarya	252 metro
Madatag ken Dibagat, Kabugao – 16 km ngato ti Poblacion, Kabugao		

iti panagnegosyo iti industriya ti enerhiya babaen iti linteg nga EPIRA (Electric Power Industry Reform Act) a pinirmaan na idi June 2001. Idi 2011, simrek ti Pan Pacific Renewable Power Corporation (PPRPC) a mangkontrata iti dam iti Apayao-Abulog River a mangpartuat ti 600MW. Idi 2016, nangiruar ti bukod na a disenyo ti dam ti Pan Pacific – a nagbalin a 60 metro ti kangato na a mangpartuat iti 155 MW. Daytoy ti Gened 1 a maipatakder iti baet ti Brgy. Waga, Kabugao ken Lt. Bilag, Pudtol. Idi 2019, naaprobaran ti aplikasyon ken disenyo ti PPRPC para iti pannakaitakder ti maysa pay a dam a naawagan a Gened 2. Idi met Nobyembre 2020, inted ti DENR ti pammalubos iti PPRPC nga agisayang-kat ti *survey* ken panagsukisok (Public Scoping) iti saklaw ti Gened 2.

Ania ti panggep ti panangitakder iti Gened HEPP?

Ganansya dagiti imperyalista, daytoy ti kangrunaan a panggep ti pannakaibangon ti dam. Ti kangrunaan nga agganansya ditoy ket ti China a nagpautang iti pondo a mausar ditoy. Kas iti agdama a maararamid a Chico River Pump Irrigation Project (CRPIP) iti Kalinga a napondoan iti utang manipud iti China, dagiti Chinese a kontraktor ken mangmangged ti kangrunaan nga agrabtrabaho iti nasao a proyekto gapu ta isuda kano ti akin-kabisado kadagiti makina ken teknolohiya a mausar; ken amin a materyal ken makina a mausar ket aggapu iti China.

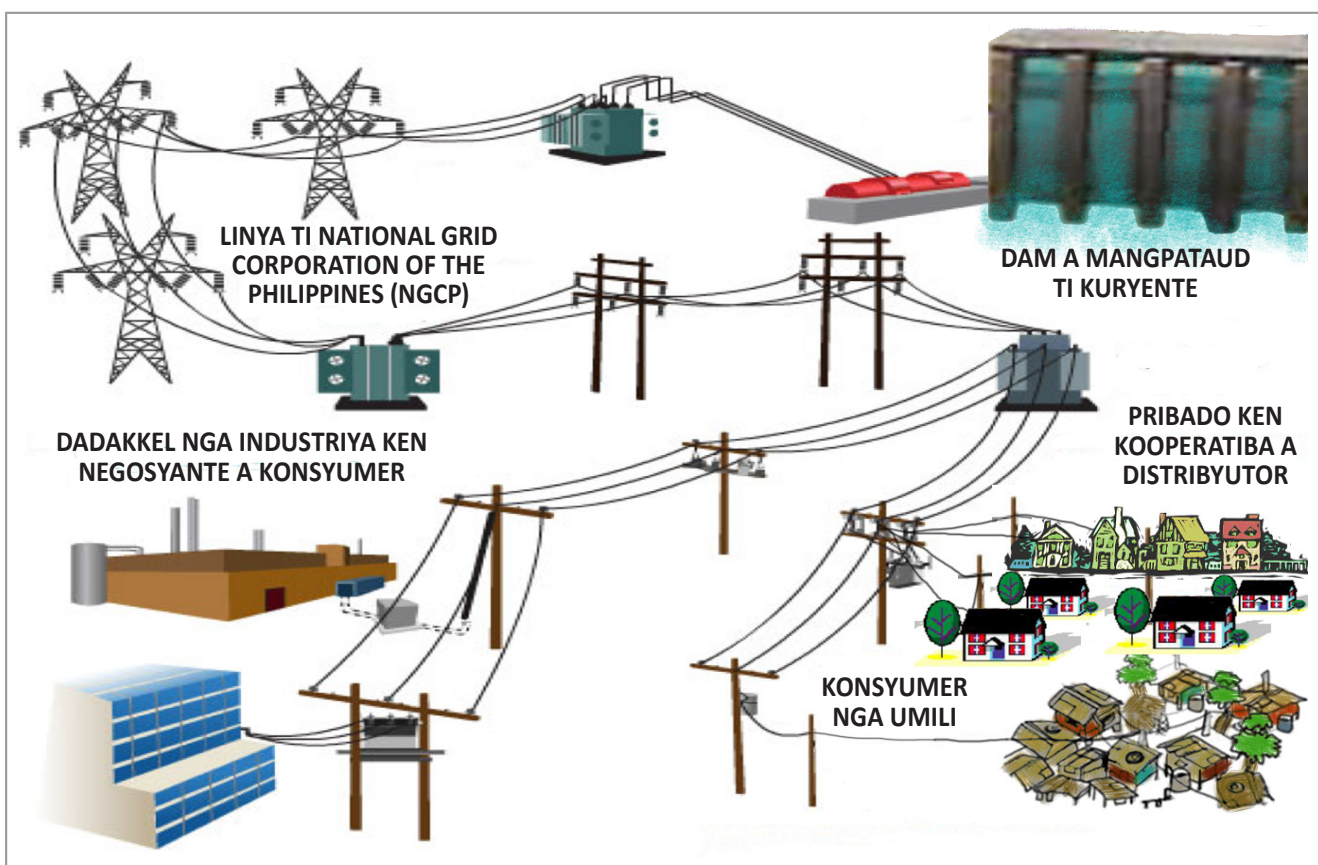
Ti industriya ti enerhiya ket maysa a dakkel a negosyo dagiti nadumaduma a kapitalista. Babalen iti linteg nga EPIRA, ad-adda a namonopolyo dagiti dadakkel a pribado a kumpanya daytoy. Dagiti kadadakkelan a kapitalista iti negosyo ti enerhiya iti pagilian ket ti San Miguel Corporation ni Ramon Ang ken ti pamilya a Cojuangco (20%), Lopez (17%) ken Aboitiz (17%). Ti mapartuat a kuryente manipud kadagiti ipatakder da a planta ti enerhiya a kas iti *hydropower* ket ilako da iti National Grid Corporation of the Philippines (NGCP) a nagbalin met laengen a pribado. Ti

kadakkelan a makinkukua iti NGCP itatta ket ti State Grid Corp. of China (40%), One Taipan Holdings ni Henry Sy, Jr (30%) ken ti Calaca High Power Corp (30%). Ti NGCP ti mangilako ti suplay a kuryente kadagiti kumpanya ti dadakkel a negosyo, dadakkel nga industriya ken dagiti *electric cooperative*. Dagiti *electric cooperative* met ti mangilako ti kuryente kadagiti *consumer* a balbalay ken babassit a negosyo.

Ngarud, iti panangkontrata ti Pan Pacific iti pannakaitakder ti Gened 1 ken Gened 2, ket dakkel a pagganansyaan na ti mapartuat dagitoy a 490 MW a kuryente nga ilako nanto met laeng iti NGCP.

Iti ababa a sarita, saan nga umili a Pilipino ti agnam-ay ditoy no di ket dagiti dadakkel a ganganaet ken lokal a kapitalista, maisupadi iti sangkasarita ti gubyrno ken PRRPC. Ti nalawag, inlako ti rehimen a Duterte ti umili ti Apayao iti China kasukat ti utang.

Iti agdama, umanay ken sobra ti kuryente a maparpartuat dagiti nakatakderen a *hydro-electric power plant* ken ti dadduma pay a planta a paggapuan ti enerhiya kas iti *windmill*, *solar*, *geothermal*, *natural gas* ken *coal power plant* tapno masuplayan ti kasapulan ti Luzon a kuryente. Ti kinaagpayso na, ti sobra a mapartuat

Dagiti sigida a lumned a lugar	Populasyon (2015)
Pudtol - 1	214
Lt. Bilag	214
Kabugao - 10	7,063
Waga	212
Bulu	297
Magabta	203
Poblacion	2,629
Luttuacan	1,042
Laco	411
Nagbabalayan	482
Dibagat	704
Madatag	798
Tuyangan	285
Calanasan - 9	5,655
Tubongan	441
Namaltugan	918
Kabugawan	519
Tubang	456
Lubong	499
Langnao	229
Eleazar	131
Sabangan	454
Poblacion	2,008
Dagup: 20 Barangay	12,932

a kuryente ket panagsagana iti panagserrek dagiti dadakkel a negosyo ken proyekto dagiti kapitalista kas iti minas nangruna ta pinalubosan manen ti rehimen a US-Duterte ti panaglukat dagiti baro a pagminasan iti Pilipinas.

Dagiti isyu maipapan iti Gened 1 ken Gened 2 HEPP

1 Lumned dagiti luglugar a direkta a maapektaran ti dua a dadakkel a dam. Nangato ti katayag ti nagsaruno a dam isunga dakkel ti bolyum ti danum a mapondo kadagitoy. Nalawa (2,813 ektarya) ti masakopan ti *reservoir* (mapondo a danum). Sigida a maapektaran ti **20** a barangay a pagnanaedan ti nasurok **12,932** nga umili gaputa lumned to ti dakkel a paset dagitoy. Amin dagiti komunidad, taltalon, pagumaan, paganupan ken aglawlaw ti mismo a pakaitakderan ti dam ket gaw-aten ti mapondo a danum a mangpunno iti *reservoir*. Malaksid ditoy, atiddog ti murdong ti *reservoir* a manggawat iti dadduma pay a barangay ti Calanasan ken

Kabugao. Sigurado a mapunas iti mapa dagitoy a luglugar. Mapapanaw dagiti umili iti lugar da ken maiyakar.

2 Mapunas ti puli nga Isnag nga isu ti mayorya nga agnanaed kadagitoy a komunidad, a kongkreto a pakakitaan ti henosidyo (genocide). Apaman a mapapanaw da iti aneutral a daga a tinawid da kadagiti appo da, mapukaw ti identidad da kas nainsigudan nga umili iti Apayao. Mawara da ken agbalin a ganganaet iti umakaran da a luglugar.

3 Bayat a bumaybayag ti biag ti dam, sigurado a ngumato ti tukad ti danum gapu iti maurnong a bato, darat, daga, kaykayo (maawagan a sediments) a maiyanud iti karayan manipud ngato ken maideposito iti uneg ti reservoir. Nu mapasamak daytoy, lumawlawa pay ti gaw-aten ti danum ken lumawlawa ti reservoir a mangreggay iti igid na. Dumanon ti panawen nga iti kaadu ti naideposito a sediments ken iti panagnagato ti tukad ti danum, agparnuay daytoy iti dakdakkel a presyur a mangiduron iti dam, banag a pagpeggadan mismo ti dam. Tapno malisian ti peggad, ti kadawyan nga ar-aramiden dagiti kumpanya ti HEPP ket ilukat da dagiti ruangan a rummuaran ti danum (floodgate) tapno ibulos ti dakkel a bolyum ti danum manipud iti dam. Malayus ti nalawa a kadagaan iti aglawlaw ti pagayusan ti karayan iti baba ti dam. Mapasamak to daytoy iti nalawa a paset dagiti munisipyo ti Pudtol, Flora, Sta. Marcela

Tawen a napasamak	Nagan ti bagyo	Dam a nagibulos ti danum	Probinsya a nalayus
2020	Ulysess	Magat dam	Cagayan ken Isabela
2020	Rolly	Magat dam	Cagayan ken Isabela
2018	Ompong	San Roque dam	Pangasinan
2010	Pepeng	San Roque dam	Pangasinan
Adu ti komunidad a nalayus ken agtultuloy a nalayus uray nalpasen ti bagyo gapu iti kaadu ti danum nga ibulos ti dam, adu ti natay ken nadadael ti pagbiagan ken sanikua			

ken Luna iti probinsya ti Apayao, kasta met iti Abulug, Pamplona, Ballesteros, ken Allacapan iti probinsya ti Cagayan. Itattan to pay laeng nga awan ti dam ket tinawen a problema ti Cagayan ti layus manipud iti Apayao-Abulog River, karkaron to no maitakder ti dam.

4 Apaman nga agrugi ti konstruksyon ti dam, addan ti didigra a maipaay iti lugar gaputa magaraw ti kadagaan ken natural nga ayus ti karayan. Agaramid da ti temporaryo a dam ken *diversion tunnel/canal* nga agresulta iti panagreggaay ti bantay. Madalapus dagiti irigasyon, talon ken uma nga adda iti bakrang ti bantay a pangipagnaan ti *canal*. Maapektaran dagiti irigasyon iti mano a tawen bayat a maitaktakder ti dam, saan a matalon dagiti maapektaran a taltalon.

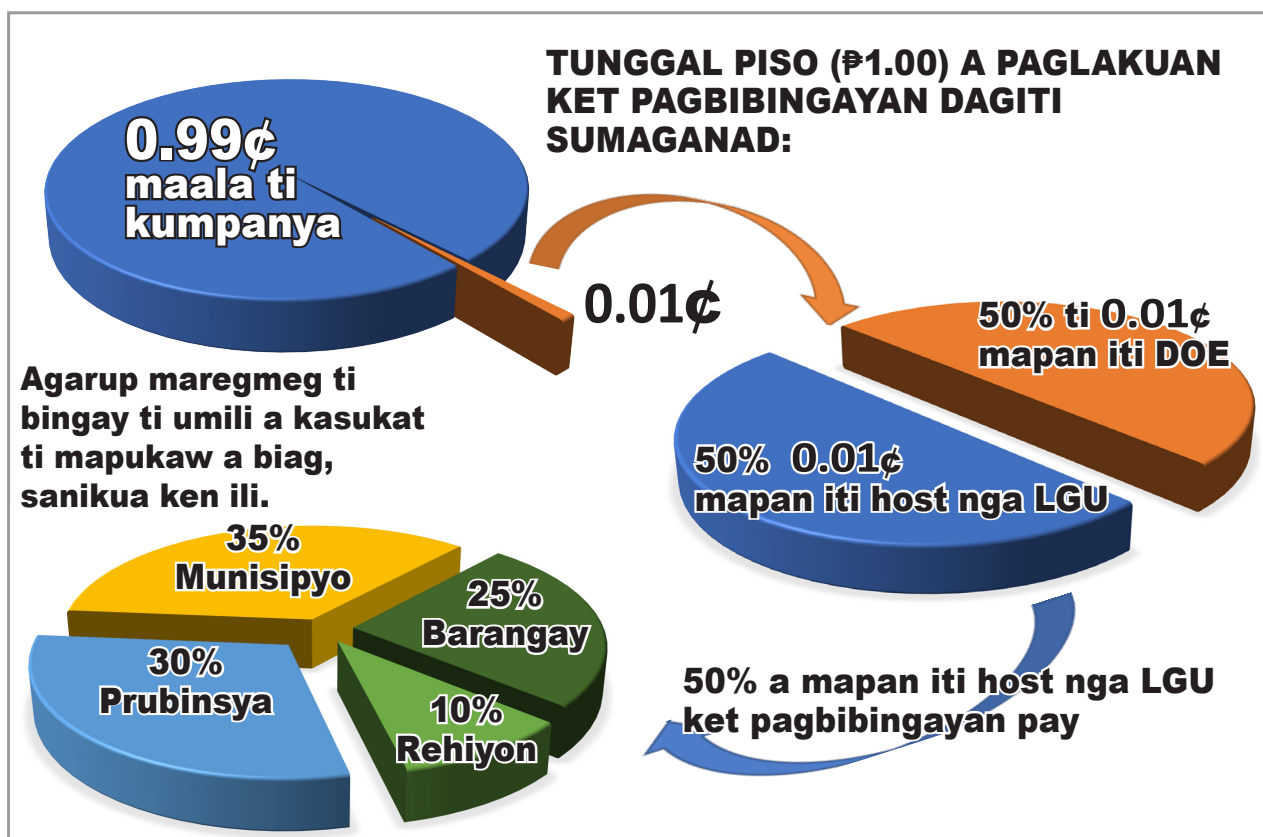
5 Mapaidaman ti umili ti pagbiagan ta maideklara a watershed area ti amin a ngatoen ti dam. Maiparit ti umili nga aguma, agrebba ti baro a talon, agkayo ken dadduma pay nga aktibidad para iti pagbiagan.

6 Dagiti serbisyo iti gimong a kadawyan nga ikarkari dagiti kapitalista kas iti libre a kuryente, kalsada, klinika, eskwelaan ken scholarship ket palab-og dagitoy tapno maallukoy

ti umili a mangipalubos a maipatakder dagiti megadam a mangagaw ken manggamrud iti aneutral a daga ken kinabaknang da. Ania ti serbi ti kalsada, klinika wenno eskwelaan no mapapanaw to met laeng ti umili? Ken saan nga agpayso nga adda ti libre a kuryente. Adun ti kapadasan tayo kadagiti immuna a naipatakder a proyekto nga HEPP a pareho dagiti naikarkari ket awan natungtungpal a libre a kuryente.

7 Ti ipanpanakkel ti kumpanya a benepisyo a maala ti *host communities* ket nakabasbassit a saan pulos nga umdas a kasukat ti pannakapunas ti ili, mapapanaw nga umili ken rigat a mapasaran ti umili. Ken sino nga umili ti mangsagrap no mapapanaw met ti umili?

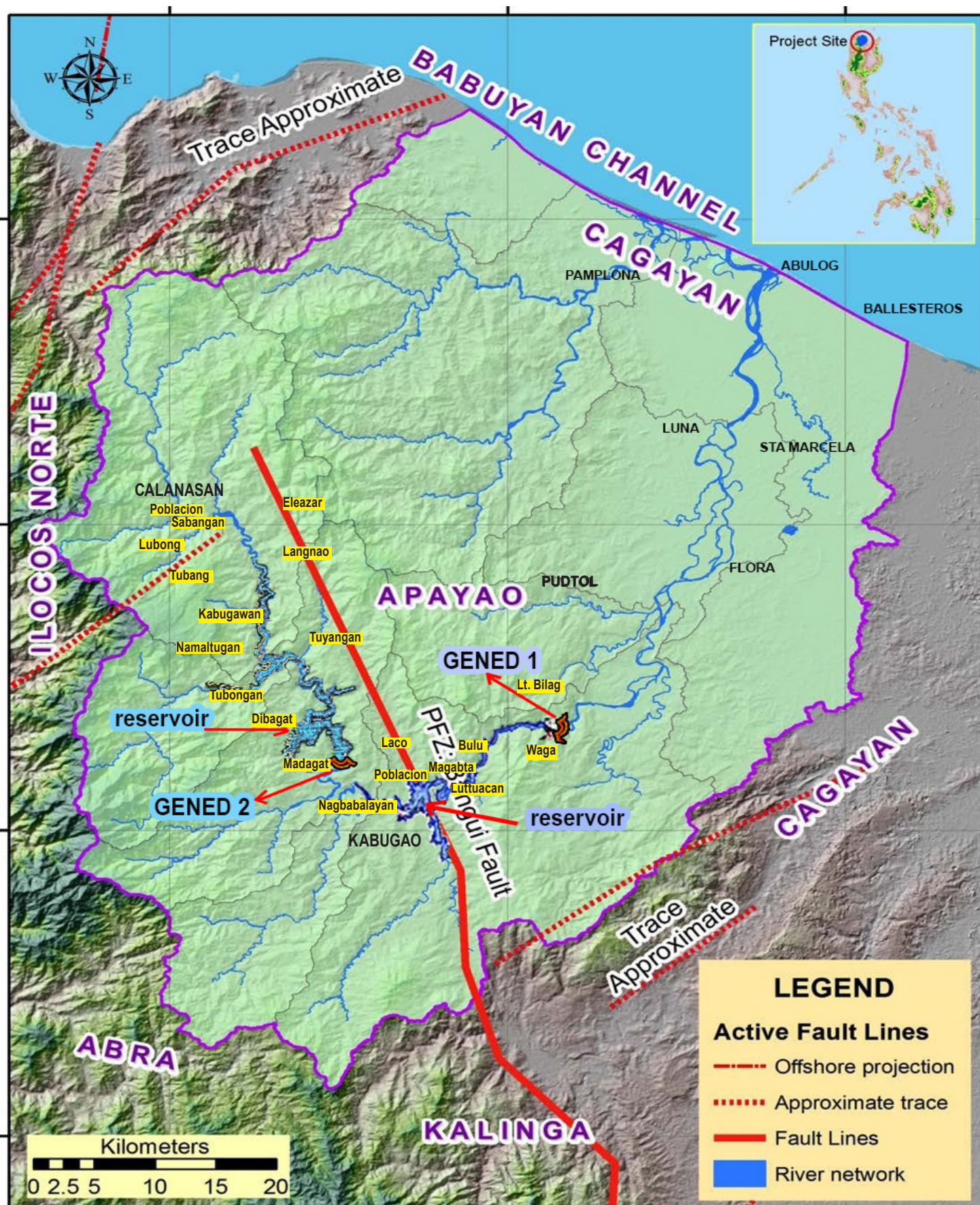
- Ti abereyds a mailako ti kumpanya para iti 1 MW (megawatt) iti tunggal tawen = 5.4 gwh (gigawatt hours).
- Ti abereyds a presyo ti kuryente a mailako tunggal tawen para iti 1 mwh (megawatt hour) (2018) = P2,883.59.
- Iti ibingay ti kumpanya iti gubyerno (Department of Energy wenno DOE) ken dagiti *host areas* (rehiyon, probinsya, munisipyo ken barangay) a maipatakderan ti dam = P0.01 kada 1 mwh a mailako na, kagudua na daytoy (50%) ti mapan iti DOE;

ti kagudua pay ket pagbibingyan dagiti host areas iti sumaganad – 10% iti rehiyon, 30% iti probinsya, 35% iti munisipyo ken 25% kadagiti barangay.

tumaros iti rabaw ti daga). Daytoy ti makagapu iti gingined, isu a no aggingined iti napigsa, adda posibilidad a mabtak ti dam. Dakkel a didigra ti mapasamak no mabtak ti dam gaputa maibulos amin a naurnong a danum. Sigurado a malayus amin a madalapus na iti baba. Manon to a biag, sanikua ken dadduma pay ti mapukaw ken madadael.

8 Addan ti naisigud a peggad ti dam gaputa ti pakaitakderan na daytoy ket asideg iti Bangui Fault Line (bettak a paset iti uneg ti daga a

Dagiti rumbeng nga aramiden:

1 Mapadayawan dagiti umili ti Kabugao iti dagus a panagsupyat da iti dam. Rumbeng a konsolidaen daytoy a takder ken palawaen tapno lumaok dagiti dadduma a komunidad ken munisipyo ti Apayao ken Cagayan nangruna dagiti direkta a maapektaran iti dua a megadam. Napartak a pagadalan ti biag-ken-patay a kaipapanan daytoy a proyekto. Nasken nga agkaykaysa dagiti umili nga Isnag ken dadduma pay nga umili iti Apayao ken Cagayan tapno tumipon iti daytoy a laban. Nasken a maawis a lumaok dagiti opisyal ti LGU kasta met dagiti tattao ti simbaan, abogado, manursuro, empleyado ti gubyrno ken babassit a negosyante. Adal tayo iti Chico dam ken Cellophil Resources Corporation ken dadduma pay a laban ti umili a ti nareppet ken nangato a panagkaykaysa laban iti komon a kalaban ken panangaramat iti nadumaduma a wagas ti panaglaban ti tulbek iti panagballigi ti umili.

2 Aramaten dagiti nadumaduma a wagas ti panagtignay ken panaglaban. Ipinget nga iyaramid dagitoy iti managparnuay a pamuspusan.

3 Kasapulan a pagsaganaan ti umili ti panagsupyat ken panaglaban. Babaen mismo ti pannakilaok iti laban a mapanday ti natibker, pursigido ken tuloy-tuloy a panaglaban. Pagsaganaan ti panagaramat ti kumpanya ken gubyrno ti duaan a taktika ti panagallilaw ken ranggas. Kas kadawyan, agikari da iti kalsada, klinika, *scholarship* ken dadduma pay a pangayayo ken direkta nga agpasuksok da iti kuarta. Saan nga agpaallilaw iti aniaman a palab-og da.

4 Iti bangir na, pagsaganaan met laeng ti panagaramat ti kumpanya ken gubyrno iti ranggas. No saan da nga agballigi iti panagallilaw ken panagayayo ken napinget ti umili a lumaban, agaramat da iti ranggas. Aramaten da dagiti asoaso nga AFP, PNP ken CAFGU a mangbutbuteng ken manglipit aginggana iti panangpatay iti umili. Usaren da pay ti korte ken pagbaludan a manglipit iti umili ken lider. Mairaman iti narugit a taktika da iti pananglipit ti umili ti *red tagging* wenna pammabasol a kameng wenna *supporter* ti CPP-NPA, panagipila iti palso a kaso ken panangimula

ti ebidensya, panangpadakes kadagiti lider ti umili ken peke a panagpasuko. Kasta met a rubruban da ti kontradiksyon iti baet dagiti umili karaman ti panangsindi iti tribal war

5 Papiagsaen ti armado a panaglaban. No awan ti armado a panaglaban ket kurang ti pigsa ti umili a lumaban. Ti dakkel ken napateg nga adal kadagiti laban ti umili ket ti kaadda ti armado a sadiri ti umili. **“No awan armado a soldado ti umili, awan aniaman ti umili”**. Daytoy ti saan nga agkupas a naadaw tayo nga adal iti nabaknang a pakaistoryaan ti umili. Nasken nga agarmas ken awisen dagiti kasasayaatan nga annak ti umili a sumampa iti NPA.

6 Nasken nga asaen tayo manen dagiti badang ken aliwa. Labanan tayo ti aniaman a pamuspusan nga aramaten ti kumpanya ken gubyrno a mangpamek iti nainkalinteg a laban tapno irupir ti umili ti karbe-ngan iti nainsigudan a daga, biag ken kinabaknang. Ti inbati ni Lakay Macliing Dulag a pannarita ket napateg a lagipen tayo, **“No agpeggad ti biag ti umili, lumaban ti sapasap tapno salakniban da ti daga. Dayta a plano a dam ket sigurado a pakatayan tayo. No simumulagat tayo nga akseptaren ti pakatayan ti umili, kasla tayo la tanga. No saan tayo a lumaban, matay tayo met laeng gapu iti dam. Isu a sumuppiat tayo.”**

7 Kuna pay ti maysa a panglakayen ti ili ti Kabugao, **“Inlako ni Duterte ti ili tayo iti China. Isunga iserrek da ti kumpanya a mangdam iti ili tayo. Patay ti kaipapanan na daytoy. Adu ti malayos, aginggana iti Poblacion. Maiparit to ti panag-uma. Isunga maapektaran tayo amin. Nasken ngarud a supyaten ken napinget a labanan tayo daytoy. Lumaok tayo amin iti laban! Agarmas tayo!”**

